

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 498/2011-36

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 2. novembra 2011 predbežne prerokoval sťažnosť Ing. J. M., Ž., zastúpeného advokátkou JUDr. L. D., B., pre namietané porušenie čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkom Okresného súdu Žiar nad Hronom č. k. 10 P/363/2009-92 z 30. marca 2011 a rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 13 CoP/37/2011-123 zo 14. júna 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Ing. J. M. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 25. augusta 2011 doručená a 21. októbra 2011 doplnená sťažnosť Ing. J. M., Ž. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. L. D., B., pre namietané porušenie čl. 12 ods. 1 a 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 1 ústavy, základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru a čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkom Okresného súdu Žiar nad Hronom (ďalej len „okresný súd“) č. k. 10 P/363/2009-92 z 30. marca 2011 a rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 13 CoP/37/2011-123 zo 14. júna 2011 (sťažovateľ nesprávne uviedol č. k. 3 CoP/37/2011-123, pozn.).

Zo sťažnosti a z príloh k nej pripojených vyplýva, že rozsudkom okresného súdu č. k. 13 C/79/2008-76 z 21. januára 2009 bolo rozvedené manželstvo sťažovateľa, bola schválená dohoda rodičov, podľa ktorej sa maloletá K. M. (ďalej len „maloletá“) zveruje do osobnej starostlivosti matky, a zároveň bol upravený styk sťažovateľa s maloletou tak, že bol oprávnený sa s ňou stretávať každý párny týždeň v čase od soboty od 10.00 h do nedele do 18.00 h a počas letných prázdnin v každom kalendárnom roku počas prvého týždňa v auguste od pondelka od 10.00 h do nedele do 18.00 h a počas vianočných sviatkov každý kalendárny rok v čase od 26. decembra od 10.00 h do 28. decembra do 18.00 h. Dňa 8. októbra 2009 sťažovateľ podal návrh na rozšírenie styku s maloletou. Na pojednávaní konanom 21. júla 2010 sťažovateľ rozšíril svoj návrh na zverenie maloletej do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, pričom posúdenie dĺžky striedania ponechal na rozhodnutie okresnému súdu, resp. na znalecké posúdenie. Uznesením

z 29. júla 2010 okresný súd nariadil znalecké dokazovanie v odbore psychológia, v odvetví poradenská psychológia. Dňa 19. novembra 2010 bol okresnému súdu predložený znalecký posudok.

Okresný súd rozsudkom č. k. 10 P/363/2009-92 z 30. marca 2011 (okrem iného) návrh sťažovateľa na zverenie maloletej do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov zamietol (bod VII výroku) a zároveň upravil styk sťažovateľa s maloletou (bod I výroku) takto:

„- každý párny týždeň v mesiaci v čase od soboty od 10.00 hod. do nedele do 17.00 hod... s tým, že maloletú si prevezme v stanovenom čase pred bytom matky maloletého dieťaťa a po ukončení styku na tom istom mieste pred bytom matky maloletého dieťaťa ju odovzdá,

- počas letných prázdnin v mesiaci júl tretí a štvrtý týždeň, v mesiaci august druhý a tretí týždeň s tým, že maloletú si prevezme pred bytom matky maloletého dieťaťa o 10.00 hod. a po ukončení styku na tom istom mieste o 17.00 hod. pred bytom matky maloletého dieťaťa ju odovzdá,

- počas veľkonočných sviatkov od piatku od 16.00 hod. do soboty do 17.00 hod. s tým, že maloletú si prevezme pred bytom matky maloletého dieťaťa a po ukončení styku na tom istom mieste pred bytom matky maloletého dieťaťa ju odovzdá,

- počas vianočných sviatkov v každom párnom kalendárnom roku od 26. 12. od 10.00 hod. do 28. 12. do 17.00 hod. a v každom nepárnom kalendárnom roku od 31. 12. od 9.00 hod. do 01. 01. nasledujúceho kalendárneho roku do 17.00 hod. s tým, že maloletú si prevezme pred bytom matky maloletého dieťaťa a na tom istom mieste po ukončení styku pred bytom matky maloletého dieťaťa ju odovzdá.“

Z odôvodnenia uvedeného rozsudku okresného súdu vyplýva:

„Súd na základe prevedeného dokazovania, aj znaleckého dokazovania v predmetnej veci, výpoveďami účastníkov konania a ich písomnými vyjadreniami, ako aj správami kolízneho opatrovníka Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny B., pracovisko Ž. a jeho stanoviskom k zmene úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, potom dospel k jednoznačnému záveru, že v súčasnosti síce maloletá K. má pozitívny citový

vzťah k obidvom svojim rodičom, jej preferencie sa však menia podľa toho, u ktorého sa aktuálne nachádza, toho rodiča aj uprednostňuje. Je vo veku, kedy nedokáže zaujať ešte objektívny postoj k svojim rodičom a v čase, keď sa nachádza u toho ktorého rodiča, odráža sa to aj v jej vzťahu a správaní sa k druhému rodičovi. Jednoznačne pravidelné stretávanie sa maloletej s jej otcom výrazne pozitívne vplýva na jej psychiku a emocionálny rozvoj. Je nutné však poznamenať, že obidvaja rodičia maloletého dieťaťa, tak otec, ako aj matka maloletého dieťaťa majú odlišné očakávania od maloletej. Táto ambivalentnosť sťažuje adaptáciu maloletého dieťaťa na svoje aktuálne sociálne prostredie. Jednoznačne možno konštatovať, že styk otca s maloletou dcérou neohrozuje jej psychický vývoj. Práve naopak, pri týchto stretnutiach si maloletá uvedomuje, že je členom rodiny. Je preto v záujme jej nerušenej výchovy dôležité, aby sa pravidelne stretávala so svojim otcom a až následne, keď dôjde k skonsolidovaniu vzájomných vzťahov medzi rodičmi, pretože na maloletú nepôsobí negatívne jej pobyt u otca, ale psychické napätie, ktorým je poznačený vzájomný vzťah rodičov, čo si vyžaduje zjednotenie očakávania na maloleté dieťa zo strany obidvoch rodičov a preto by bolo vhodné, aby sa rodičia maloletého dieťaťa za prítomnosti odborníka dohodli na zjednotení svojich postojov a očakávaní na maloletú dcéru a až po úprave, skultúrnení vzájomného vzťahu rodičov by bolo možné uvažovať o zmene úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, pretože súd sa jednoznačne stotožňuje so závermi znaleckého posudku, že zverenie maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov vyžaduje zjednotenie očakávania na dieťa zo strany obidvoch rodičov, pričom pokiaľ je dieťa vystavené odlišným, prípadne až protichodným očakávaniam, pôsobí to negatívne na jeho hodnotenie a rozvoj sebaúcty. Vzhľadom na tieto skutočnosti potom súd s prihliadnutím na okolnosti na strane maloletého dieťaťa, jeho vek, zdravotný stav, denný režim, vzťah k obidvom rodičom, ako aj okolnosti týkajúce sa obidvoch rodičov, ich vzájomné vzťahy, osobné a rodinné pomery, keď bolo preukázané, že stykom otca s maloletým dieťaťom nie je ohrozený jeho zdravý telesný a duševný vývin, považoval súd, kým nedôjde k skonsolidovaniu vzťahov medzi rodičmi, za najvhodnejší spôsob ďalšieho psychického, fyzického a duševného vývinu maloletého dieťaťa rozšírenie úpravy styku otca s maloletým dieťaťom tak ako je to uvedené vo výrokovej časti tohto súdneho rozhodnutia, čím zároveň súd upravil aj oznamovaciu činnosť zo strany matky maloletého dieťaťa, ktorá môže prispieť k ďalšiemu skonsolidovaniu vzťahov medzi rodičmi,

nájdeniu ich komunikácie týkajúcej sa ich maloletej dcéry a následne možnosť uvažovania aj o inej forme úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, čo si v prvom rade vyžaduje, aby si rodičia upravili svoj vzájomný vzťah, odpadlo medzi nimi psychické napätie, ktoré sa prenáša aj na maloletú, ktoré dešifruje aj neverbálne znaky ich vzájomného odporu. Zároveň súd podotýka, že aby sa naplnil účel rozšírenej úpravy styku otca s maloletým dieťaťom je potrebné, aby sa odovzdávanie maloletého dieťaťa uskutočňovalo bez zbytočných konfliktov a v pokojnej atmosfére, pretože ak sa v budúcnosti zmenia okolnosti, ktoré tvorili skutkový základ tohto rozhodnutia, môže súd svoje rozhodnutie zmeniť a styk prispôbiť veku, režimu maloletého dieťaťa, ako aj ďalšieho jeho prosperujúceho psychického, fyzického a duševného vývinu.“

Na základe odvolania sťažovateľa krajský súd rozsudkom č. k. 13 CoP/37/2011-123 zo 14. júna 2011 rozsudok prvostupňového súdu potvrdil.

Sťažovateľ tvrdí, že všeobecné súdy mu neposkytli primeranú ochranu, naopak, ich rozhodnutia sú v rozpore so zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“), ústavou a dohovorom. Porušenie svojich základných práv a slobôd vidí v tom, že:

„Napriek uvedeným záverom znaleckého dokazovania súd návrh otca mal. dieťaťa na zverenie mal. dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov zamietol. Svoje rozhodnutie súd bližšie nezdôvodnil, nakoľko na str. 8 rozsudku prakticky len opísal niektoré závery znaleckého dokazovania a vôbec sa nevysporiadal s tvrdeniami znalca na pojednávaní dňa 30. 3. 2011. Súd konštatuje, že kým nedôjde ku skonsolidovaniu vzťahov medzi rodičmi, tak za najvhodnejší spôsob súd považuje rozšírenie úpravy styku otca s mal. dieťaťom, ako je to uvedené vo výrokovej časti súdneho rozhodnutia. Okresný súd však dokonca sťažovateľovi bežný styk zúžil o jednu hodinu a to na základe návrhu na rozšírenie styku, čo následne Krajský súd potvrdil...“

Prvostupňový súd, a následne i odvolací súd nedostatočne zohľadnil skutočnosť, že citový vzťah dieťaťa k otcovi je rovnako pozitívny ako k matke, a tak niet najmenšieho dôvodu, aby dieťa s otcom netrávilo taký istý čas svojho života ako s matkou. Nielen dieťa má právo, ale zároveň aj otec (s poukazom na závery psychologického vyšetrenia oboch

rodičov a ich komparáciu) má nespochybniteľné právo tráviť s dieťaťom rovnaký čas ako matka. Akékoľvek umelé odd'áľovanie časovo alikvotného striedania sa rodičov na výchove dcéry v tejto konkrétnej situácii pedagogicky invalidizuje otca a navyše ohrozuje optimálne vytváranie si obrazu otca vo vnútornom prežívaní dcéry. Podľa nášho názoru bolo nariadenie striedavej osobnej starostlivosti s okamžitou platnosťou jediným riešením, kedy nebude naďalej ohrozovaný a zámerne spomaľovaný proces rovnocennej výchovnej participácie oboch rodičov na duševnom a sociálnom vývine mal. dieťaťa. Sme presvedčení o tom, že efekt striedavej osobnej starostlivosti sám osebe už v krátkom čase pozitívne ovplyvní nielen psychickú pohodu a prosperitu mal. dcéry, ale i postupnú akceptáciu tohto stavu matkou, keď zistí, že sa zo strany otca nemá čoho obávať. Pokiaľ prvostupňový súd na str. 9 rozsudku uvádza, že zmena výchovného prostredia je rušivým zásahom do procesu výchovy dieťaťa, tak s takýmto konštatovaním nie je možné súhlasiť, nakoľko pravidelné striedanie výchovného prostredia nemôže byť a ani nie je rušivým zásahom do procesu výchovy dieťaťa a bude jednoznačne podporou jej harmonického duševného vývinu v budúcnosti... Striedavá osobná starostlivosť o dieťaťa znižuje konfliktný potenciál medzi rodičmi, zachováva obidvoch rodičov a umožňuje obidvom rodičom deti skutočne vychovávať, tak ako to vyžaduje ústavný imperatív, nielen sa s nimi občas stretávať - ako to nedôvodne nariadil Okresný súd a Krajský súd potvrdil...“

Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd v náleze vyslovil, že rozsudkom okresného súdu č. k. 10 P/363/2009-92 z 30. marca 2011 a rozsudkom krajského súdu č. k. 13 CoP/37/2011-123 zo 14. júna 2011 došlo k porušeniu čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 1 ústavy, základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru a čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa. Sťažovateľ žiada, aby ústavný súd uvedené rozhodnutia všeobecných súdov zrušil, vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie, a aby prikázal krajskému súdu zaplatiť sťažovateľovi finančné zadostučinenie v sume 1 000 €, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia v sume 261,82 €.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci listom sp. zn. Spr. 1108/11 z 18. októbra 2011 vyjadril predseda krajského súdu, ktorý okrem iného uviedol:

«Odvolací súd vo svojom rozhodnutí v súlade s § 24 ods. 2 Zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov, skúmal možnosť zveriť maloleté dieťa do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Skúmal nielen právne, ale aj psychologické aspekty prípadu. Poukázal na to, že pohnútkou rodiča v žiadnom prípade nesmie byť riešenie vzájomných konfliktov medzi rodičmi, s tým súvisí aj pravidlo „neočierňovať“ druhého rodiča pred dieťaťom, schopnosť rodičov dohodnúť sa na pravidlách výchovy dieťaťa, ako aj dennom režime, nezatajovať dôležité skutočnosti týkajúce sa dieťaťa a vzájomná tolerancia a úcta oboch rodičov. Došiel k záveru, že v súdnej veci zatiaľ nie je možné zveriť maloletú K. do striedavej osobnej starostlivosti. Z vykonaného dokazovania, ani z podaných odvolaní nevyplýva, že rodičia sa vedia dohodnúť a hľadať riešenia na výchovné problémy. Vysporiadal sa aj so záverom znaleckého dokazovania s tým, že pokiaľ je dieťa vystavené odlišným, prípadne až protichodným očakávaniam, to pôsobí na jeho sebahodnotenie a rozvoj sebaúcty. Považoval za vhodné, aby sa rodičia za prítomnosti odborníka dohodli na zjednotení svojich postojov a očakávaní dieťaťa, a potom je možné sa dohodnúť na striedavej starostlivosti.

Okresný súd o úprave výkonov rodičovských práv a povinností rozhodoval v súlade s § 36 ods. 1 zákona o rodine, podľa ktorého rodičia maloletého dieťaťa, ktorí spolu nežijú, môžu sa kedykoľvek dohodnúť o úprave výkonu ich rodičovských práv a povinností. Ak sa nedohodnú, súd môže aj bez návrhu upraviť ich výkon rodičovských práv a povinností, najmä určí, ktorému z rodičov zverí maloleté dieťa do osobnej starostlivosti. Ustanovenia § 24, 25 a 26 sa použijú primerane.

Na úpravu striedavej osobnej starostlivosti prichádza do úvahy úprava podľa § 24 ods. 2 zákona o rodine, podľa ktorého ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak je to v záujme dieťaťa, a ak budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.

Pri presadzovaní inštitútu tzv. striedavej osobnej starostlivosti je dôležité prihliadať na záujem maloletého dieťaťa. Aj keď osobnú striedavú starostlivosť, ktorá zabezpečuje primeraný kontakt s obidvomi rodičmi, je možné považovať za najefektívnejšiu formu starostlivosti o deti po rozvoде, pravidelné striedanie miesta pobytu dieťaťa však nemusí mať vždy pozitívny vplyv na dieťa. Neustále striedanie prostredia, v ktorom je dieťa vychovávané a v ktorom vyrastá, môže mať aj negatívny vplyv a to najmä v prípade, ak sa rodičia nevedia dohodnúť o veciach súvisiacich so školskou dochádzkou, mimoškolskými aktivitami, záujmami dieťaťa. Pokiaľ sa rodičia na striedavej osobnej starostlivosti nevedia dohodnúť, sú tu dôvodné pochybnosti o tom, či by výchovné prostredie založené autoritatívnym rozhodnutím súdu o zverení dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti bolo stabilné a v záujme dieťaťa, a či by rodičia boli schopní sa následne dohodnúť na ďalších zásadných otázkach súvisiacich s osobnou starostlivosťou o dieťa.

Okresný súd a v nadväznosti na jeho rozhodnutie aj odvolací súd vzali do úvahy najmä záujem dieťaťa, pričom aj odvolací súd poukázal na to, že by bolo vhodné, aby sa rodičia za prítomnosti odborníka dohodli na zjednotení svojich postojov a očakávaní na dieťa a potom je možné dohodnúť sa na striedavej starostlivosti. Aj za účelom odstránenia napätia medzi rodičmi v tejto fáze ich vzájomného vzťahu bola im uložená povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny B., Referáte poradensko-psychologických služieb v Ž.

Z týchto dôvodov sa Krajský súd v Banskej Bystrici nestotožňuje s dôvodmi ústavnej sťažnosti sťažovateľa...»

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Sťažovateľ namietal porušenie čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, základného práva na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 1 ústavy, základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru a čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkom okresného súdu č. k. 10 P/363/2009-92 z 30. marca 2011 a rozsudkom krajského súdu č. k. 13 CoP/37/2011-123 zo 14. júna 2011.

K namietanému porušeniu označených základných práva a slobôd sťažovateľa rozsudkom okresného súdu č. k. 10 P/363/2009-92 z 30. marca 2011

V rámci svojej judikatúry ústavný súd už vyslovil, že princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy je ústavným príkazom pre každú osobu.

Preto každá fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorý je kompetenčne predsunutý pred uplatnenie právomoci ústavného súdu (podobne II. ÚS 148/02, IV. ÚS 78/04, I. ÚS 178/04, IV. ÚS 380/04). Zásada subsidiarity reflektuje okrem iného aj princíp minimalizácie zásahov ústavného súdu do právomoci všeobecných súdov, ktorých rozhodnutia sú v konaní o sťažnosti preskúmané (IV. ÚS 303/04).

Ako je uvedené v I. časti odôvodnenia tohto uznesenia, sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv a slobôd vo vzťahu k napadnutému rozhodnutiu okresného súdu domáhal podaním odvolania, o ktorom krajský súd aj rozhodol, preto ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie.

K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu č. k. 13 CoP/37/2011-123 zo 14. júna 2011

Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry opakovane vyslovil, že obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je umožniť každému reálny prístup k súdu, pričom tomuto základnému právu zodpovedá povinnosť súdu o veci konať a rozhodnúť (napr. II. ÚS 88/01, III. ÚS 362/04), ako aj zabezpečiť konkrétne procesné garancie v súdnom konaní. K porušeniu tohto základného práva by mohlo dôjsť iba v tom prípade, ak by bola komukoľvek odmietnutá možnosť domáhať sa svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, teda pokiaľ by súd odmietol konať a rozhodovať o podanom návrhu fyzickej osoby alebo právnickej osoby (II. ÚS 216/06).

Ústavný súd poukazuje na to, že uvedený článok ústavy je primárnym východiskom pre zákonom upravené konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky príslušných na poskytovanie právnej ochrany ústavou garantovanej v siedmom oddiele druhej hlavy ústavy (čl. 46 až čl. 50 ústavy). V súvislosti so základným právom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy treba

mať zároveň na zreteli aj čl. 46 ods. 4 ústavy, podľa ktorého podmienky a podrobnosti o súdnej ochrane ustanoví zákon, resp. čl. 51 ods. 1 ústavy, podľa ktorého sa možno domáhať práv uvedených okrem iného v čl. 46 ústavy len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú (I. ÚS 56/01).

Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že uvedené právne východiská sa vzťahujú na obe označené práva (IV. ÚS 147/08).

Napadnutým rozhodnutím krajský súd potvrdil rozsudok prvostupňového súdu o úprave styku sťažovateľa s maloletou a o zamietnutí návrhu sťažovateľa na zverenie maloletej do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov. Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že *„požadoval, aby všeobecné súdy v medziach zákona a Ústavy SR poskytli jeho právam primeranú ochranu. V skutočnosti táto ochrana nebola poskytnutá, naopak, označené rozsudky sú v rozpore so zákonom, ako aj príslušnými ustanoveniami Ústavy SR. K ochrane práv na súde a k spravodlivému súdному procesu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nedošlo.“*

Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajského súdu okrem iného vyplýva:

«V dôsledku podaného odvolania krajský súd vec prejednal v medziach daných ustanovením § 212 ods. 2 písm. a) OSP a v súlade s ustanovením § 214 OSP bez nariadenia pojednávania podľa ustanovenia §219 ods. 1 a 2 OSP rozsudok okresného súdu potvrdil z týchto dôvodov.

Okresný súd v dostatočnom rozsahu zistil skutkový stav a tento správne právne posúdil. Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožňuje s odôvodnením napadnutého rozsudku...

Súd rozhodne o osobnej striedavej starostlivosti, ak je to v záujme dieťaťa a ak by boli týmto spôsobom lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ďalšou zákonnou podmienkou je záujem aspoň jedného z rodičov so zverením dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti a jeho spôsobilosť vychovávať dieťa. Súčasne musí skúmať nielen právne, ale aj

psychologické aspekty prípadu. Pohnútkou rodiča v žiadnom prípade nesmie byť riešenie vzájomných konfliktov medzi rodičmi, s tým súvisí aj pravidlo „neočierňovať“ druhého rodiča pred dieťaťom, schopnosť rodičov dohodnúť sa na pravidlách výchovy dieťaťa ako aj dennom režime, nezatajovať dôležité skutočnosti týkajúce sa dieťaťa a vzájomná tolerancia a úcta oboch rodičov.

V súdnej veci zatiaľ nie je možné zveriť maloletú K. do striedavej osobnej starostlivosti. Ak rodičia dokážu kultivovane zvládnuť ambivalentné názory na výchovu maloletej, prichádzala by osobná striedavá starostlivosť do úvahy. Z vykonaného dokazovania a ani z podaných odvolaní nevyplýva, že rodičia sa vedia dohodnúť a hľadať riešenia na výchovné problémy.

Vzhľadom na odvolaciu námietku otca, že „napriek záveru znaleckého dokazovania, súd návrh otca zamietol“, odvolací súd poznamenáva, že znalec v znaleckom posudku zo dňa 17. 11. 2010 v bode 6 (č. l. 70 - 71 spisu) uviedol, že „zverenie dieťaťa do striedavej starostlivosti rodičov vyžaduje zjednotenie očakávania na dieťa zo strany oboch rodičov. Pokiaľ je dieťa vystavené odlišným, prípadne až protichodným očakávaniam, to pôsobí na jeho seba hodnotenie a rozvoj seba úcty. Bolo by vhodné, aby sa rodičia za prítomnosti odborníka dohodli na zjednotení svojich postojov a očakávaní na dieťa a potom je možné sa dohodnúť na striedavej starostlivosti.“ Na pojednávaní dňa 30. 03. 2011 (č. l. 87 p. v. spisu) uviedol, že ak „nedošlo k zmene vzťahov medzi rodičmi maloletého, zotrváva na svojom písomnom vyjadrení.“ Súd má za to, že za daného stavu nie je osobná striedavá starostlivosť vhodná.»

Z obsahu odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu vyplýva, že tento dôsledne preskúmal skutkové a právne závery prvostupňového súdu a jeho právnu argumentáciu a následne, ako už bolo uvedené, rozsudok prvostupňového súdu potvrdil.

Ústavný pripomína, že spravodlivosť je nutné posudzovať z hľadiska konania ako celku, pričom v danom prípade treba postupovať v súlade s praxou Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorý napr. v rozhodnutí E. p. v. Italy zo 16. novembra 1999 (s odkazom aj na rozhodnutie vo veci Olsson v. Sweden z 27. novembra 1992 a Johansen v. Norway z 23. septembra 1994) vyslovil, že medzi záujmami dieťaťa a rodičov musí byť zachovaná

rovnováha, pričom pri hľadaní tejto rovnováhy musí byť osobitný význam venovaný najvyšším záujmom dieťaťa, ktoré môžu prevažovať nad záujmami rodiča.

Aj keď argumentácii uvádzanej sťažovateľom nemožno uprieť racionálny základ, podľa názoru ústavného súdu nemôže vytvárať dostatočný podklad na to, aby citované závery krajského súdu mohli byť označené ako nesúladne s obsahom ním označených základných práv a slobôd, porušenie ktorých namieta.

Je totiž v prvom rade v záujme maloletej, aby sa vzťahy rodičov stabilizovali tak, aby boli schopní dohody o širšom rozsahu styku sťažovateľa s maloletou, prípadne aj dohody o striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov. V tom treba vidieť „výchovný“ vplyv napadnutého rozhodnutia krajského súdu na účastníkov konania, ktorého naplnenie je nepochybne v záujme maloletej.

Na psychiku dieťaťa veľmi pôsobí nekomunikatívnosť rodičov. Ide o výrazne nežiaduci jav pre osobnostný vývoj aj duševné zdravie maloletého dieťaťa. Preto treba v záujme dieťaťa tento negatívny stav zmeniť. Pokiaľ zlyhanie v podobe nedostatku vzájomnej kvalifikovanej komunikácie nie sú rodičia schopní napraviť sami, je potrebný v záujme dieťaťa autoritatívny zásah štátnej moci (nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 2661/10 z 2. novembra 2010).

Aby bolo určité riešenie vo všetkých aspektoch v záujme dieťaťa, je požadovaný stav takmer ideálny. To je však ilozórne. Úlohou rodičov by však malo byť, aby sa svojim správaním k takémuto stavu približovali, teda, aby rodičia opustili svoje egoistické, mnohokrát dokonca „nízke záujmy“ (napr. v podobe trýznenia druhého rodiča prostredníctvom dieťaťa). Každý rodič by si mal byť vedomý toho, že prioritou záujmu dieťaťa platí okrem iného preto, že dôsledky ignorovania záujmu dieťaťa sa v jeho sfére (v jeho živote, či už v súčasnosti alebo v budúcnosti) prejavujú intenzívnejšie negatívne, ako v živote rodiča ako človeka dospelého; dieťa totiž nie je „hotová“ silná osobnosť a nie je schopné sa s uvedenou situáciou vysporiadať, takže často si nesie psychické traumy po celý život (nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 266/10 z 18. augusta 2010).

Ústavný súd konštatuje, že závery krajského súdu vyjadrené v napadnutom rozhodnutí zodpovedajú príslušným ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku a zákona o rodine a možno vysloviť, že sledujú predovšetkým záujem maloletej, preto ich nemožno považovať ani za zjavne neodôvodnené, ani za arbitrárne. Je právom všeobecného súdu vykladať zákony a ďalšie právne predpisy, pričom právny názor krajského súdu a jeho závery v posudzovanej veci treba považovať za legitímne. Nemožno preto súhlasiť s tvrdením sťažovateľa, že krajský súd neposkytol primeranú ochranu jeho základným právam a slobodám.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd považuje závery vyjadrené v odôvodnení napadnutého rozhodnutia krajského súdu z ústavného hľadiska za akceptovateľné a udržateľné, a preto sťažnosť v časti namietajúcej porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu odmietol ako zjavne neopodstatnenú (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy, základných práv sťažovateľa podľa čl. 41 ods. 1 a 4 a čl. 47 ods. 3 ústavy, práv podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru a čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa rozsudkom krajského súdu č. k. 13 CoP/37/2011-123 zo 14. júna 2011

Sťažovateľ namietal, že v súvislosti s neposkytnutím súdnej ochrany krajským súdom bol porušený aj čl. 12 ods. 1 a 2 ústavy upravujúci zákaz diskriminácie, základné právo sťažovateľa na ochranu rodičovstva podľa čl. 41 ods. 1 ústavy, základné právo na starostlivosť o deti a ich výchovu podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, základné právo na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy, právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 a 2 dohovoru, ako aj čl. 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

Zákonná úprava styku rodičov s ich maloletými deťmi preferujúca dohodu rodičov a až následné uplatňovanie rozhodovacej právomoci súdu o tejto otázke zodpovedá ústavnej

ochrane rodičovstva a požiadavke na osobitnú ochranu detí a mladistvých garantovaným v čl. 41 ods. 1 ústavy.

Relatívna voľnosť pri formulovaní ustanovení o úprave styku rodičov s ich maloletými deťmi poskytuje dostatočný priestor rodičom, aby sa na styku so svojimi maloletými deťmi mohli dohodnúť podľa ich špecifických podmienok a záujmu.

Právna úprava styku rodičov s ich maloletými deťmi nevedie preto podľa názoru ústavného súdu k obmedzeniu práv rodičov, ale práve naopak, práve prostredníctvom tejto úpravy sa prispieva k ich garancii, a preto nemôže byť v nesúlade s čl. 41 ods. 4 ústavy (PL. ÚS 26/05).

Ústavný súd opätovne pripomína, že príslušné ustanovenia zákona o rodine upravujúce výkon rodičovských práv a povinností nemožno vnímať izolovane, ale v kontexte celej právnej úpravy styku rodičov s ich maloletými deťmi umožňujúcej pri zmene pomerov zmeniť či už dohodu, alebo rozhodnutie súdu o výkone rodičovských práv a povinností.

Rodičovské práva a povinnosti patria obidvom rodičom. Ak rodičia žijú v manželstve, predpokladá sa, že ich vychovávajú v zásade na základe vzájomnej dohody a v záujme maloletého dieťaťa. Iná situácia vzniká v prípade rodičovstva detí, ktoré sa narodia mimo manželstva a medzi rodičmi nedôjde k dohode o výchove dieťaťa. Zákon o rodine úpravu výkonu rodičovských práv a povinností rieši aj v týchto prípadoch, čo nielen umožňuje čl. 51 ods. 1 ústavy, ale to aj predpokladá. Pritom zákon o rodine preferuje predovšetkým dohodu rodičov pri výkone rodičovských práv a povinností (§ 35, § 36, § 25 ods. 1, § 24 ods. 2 zákona o rodine). Až keď nedôjde k dohode rodičov o výkone rodičovských práv a povinností, rozhodne o ich výkone súd, vždy však s prihliadnutím na záujem maloletého dieťaťa.

Z okolností preskúmvanej veci vyplýva, že k porušeniu označených základných práv a slobôd by mohlo dôjsť len v príčinnej súvislosti s porušením základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozhodnutím krajského súdu. Keďže ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade nebolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ani právo podľa čl. 6

ods. 1 dohovoru, v nadväznosti na to nemohlo dôjsť ani k porušeniu označených základných práv a slobôd, a z tohto dôvodu sťažnosť aj v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku ústavný súd o ďalších návrhoch sťažovateľa v nej uplatnených nerozhodoval.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. novembra 2011